

kap; a szöveg mindig ugyanazt közli, ugyanabban a formában

A munkásszínpadnak nemcsak szövegében, de kifejezésében is újítónak kell lennie. Épp' ezért olyasmit is kell játszania, amire a hagyományos színpadok nem képesek, vagy amit éppen tőlünk vettek át. (Kórusok, színpadi montázs, eleven ujságok, tömegjátékok, stb.) És éppen a kifejezés megújítása által frissíti fel és ragadja magához a feltörekvő rend a hagyományos színpad klasszikus értékeit.

Nem is olyan régen még arról volt szó, hogy a harcoló osztálynak csak harci műveltségre van szüksége. Ma már ez a felfogás sokban módosult. A változott viszonyok új helyzet elé állították a munkásszínpadot. A hagyományos színpadi műveltség kimerült, nem képes: ujat alkotni. Az önisméltés meg a giccs végnapjait éli. Ebben a helyzetben a munkásszínpad feladata: új színházi műveltség teremtése. Hogy ehhez a harcos műveltség anyagából vagy a negyedik rend síkjára áthozott egyéb értékek közül mit használ fel, azt az idők és a körülmények határozzák meg. Egy azonban tény: ma már a pusztán csak harci műveltség nem elegendő. Kaput keli nyitnunk a hagyomány klasszikusai előtt, mert szükségünk van rájuk, mert a fasizálódó napok színpadairól a klasszikusok is száműzve vannak. Át kell mentenünk a hagyományos műveltség értékeit, mert a hagyomány már nem ad klasszikusainak helyet s a művészet teljességével nem hozza színre azokat. Erre ma már csak a mi törekvésünk képes. Át kell menteni a klasszikusokat, mert csak a megelőző művelődés teljes ismeretében teremthetjük meg az új életösszefüggés műveltségét. Át kell menteni azért, hogy ezek a tényleges értékek ne semmisüljenek meg, hogy tanuljunk belőlük s hogy még ezeken a műalkotásokon keresztül is bebizonyíthassuk színpadunk életrevalóságát és előretörését a hagyományos színpad válságával szemben. Munkásszínpadra tehát a hagyományos műveltség klasszikus értékeivel is! És munkásszínpadra a népi kultúra tényleges értékeivel is! Persze átgondoltan kell cselekedni. Ne vegyük át vakon a hagyományos kultúra vívmányait. De vegyük át és alkalmazzuk azt és úgy, ami és ahogy színpadunk részére az adott időben és adott körülmények között megfelel

(Léva)

Háber Zoltán

A WEBB HÁZASPÁR. ötvenkét évvel ezelőtt alakult meg Londonban a Fabianus-társaság. Marx nem régen halt meg s bizonyos események azoknak látszottak igazat adni, akik szerint a polgári termelési rend marxi bírálata s az abból fakadó következtetés a tőkés fejlődés egy már lezajlott korszakához tartozik s az egész elmélet a történelmi hatóerők felületes bírálatának eredménye. Az uralkodó gazdasági rendszer nemcsak, hogy nem zuhant bele a megjósolt összeomlás szakadékába, hanem szinte beláthatatlan fejlődési lehetőségekre hivatkozhatott. Hasadt a föld imperialista meghódításának hajnala. Franciaország megvetette lábát Tuniszban; Anglia leverte az egyiptomi nemzeti lázadást s birtokába vette a faraók országát. Stanley, az akkor még valóban „fekete” Afrika belsejében tett felfedező utazásaival előkészítette a gyarmatok felosztásának hamarosan bekövetkező gargantuai lakomáját. Németország pedig éppen csak a küszöbére lépett az iparosodásnak. Másrészt hol tartott még a negyedik rend változtató felsorakozása, melynek a Kiáltvány írta elő a marsrutáját? Angliában a chartizmus vere-sege évtizedekre gyengítette meg a munkásságot a csak egyes, szektaként tengődő, egymással bőszen hadakozó jelentéktelen csoportok hittek még a szocialista gondolatban. Franciaországban az 1871-es katasz-

trófa által letepert munkásosztály; alig-alig kezdett önálló politikai akcióba. A német és osztrák szociáldemokrata tömegek pedig a kivételes törvények járma alatt szenvedtek. Az Internacionálé megszűnt létezni. Egyáltalán nem meglepő, hogy ebben a helyzetben kialakult Angliában a szocialista elveket valló értelmiségiek ama csoportja, mely meg volt győződve arról, hogy a tőkés rendet lehetetlen frontális támadással megdönteni. Ez az értelmiségi szövetkezés *Fabius-nak*, annak a római katonának a nevét vette fel, aki azáltal aratott győzelmet Hannibálon, hogy gondosan kikerülte a döntő összecsapásokat. A *Fabiam-Society* alapító tagjai között *Bernard Shaw* mellett ott volt *Sidney* és *Beatrice Webb* is. A fabiánizmus határozta meg egy egész generáción keresztül az angliai szocializmus jellegét. A bíráló nem hallgathatja el a Fabiánus felfogás társadalmi diagnózisainak hibásságát, mely zsákuccába vezette híveit, ugyanakkor azonban a bíráló kénytelen elismerni az egyes Fábíanusok tagadhatatlan érdemeit. A Webb-házaspár kétségtelenül az utóbbiakhoz tartozik. A második Internacionálé idején, mely egészen a világháborúig tartott, számtalan szocialista merítette főművéből, *Az angol trade-unionizmus* történetéből nemcsak a szakszervezeti mozgalom fejlődésének, harcainak és megvalósításainak az ismeretét, hanem az osztályharc feltételeire, lehetőségeire és feladataira vonatkozó általános eszméket is.

Sidney és *Beatrice Webb* most újból megszólalt. Hosszú életük nemcsak termékeny tudományos munkálkodásban, hanem fájdalmas tapasztalatokban is gazdag. A világháború magával hozta a reformista szocializmus összeomlását s a tőkés társadalom olyan helyzetbe jutott, melyből nincs békés kiút. *Sidney Webb*, mint az első Labour-kormány munkaügyi minisztere, közvetlen tapasztalat révén győződött meg erről. De azért nem vonult vissza fáradtan és elkeseredetten, hogy a kiérdemesült öreg tudós nyugalomát s az ujonnan megkapott lord *Passfield* cím dicsőségét élvezze. Webbéknek megadatott, hogy ifjító forrás vizéből iganak s későbbi agkorukban is megőrizték a szellem ifjúi hajlékonyságát. Ők nem hagyhatták el az életet, anélkül, hogy álmuk, a szocialista rend megvalósulását saját szemekkel ne lássák. *Sidney Webb* és élet- s munka-társa, *Beatrice* már a nyolcvanas éveiket tapossák, ez azonban nem akadályozta meg őket abban, hogy elhagyják az angol kényelmet s magukra vegyék egy olyan ut fáradalmait s kockázatait, mely az épülő országba vezet. Webbék nem mint turisták jártak be a Szovjetuniót, nem felületes élményeket gyűjtöttek a városokról, színházokról, az ország, vidékeiről, az ipari és mezőgazdasági megvalósításokról, hogy otthon kielégíthessék barátaik kíváncsiságát s a Szovjetunióról megjelent ezer könyv után kiadják az ezeregyediket. A Webb-házaspár mindig komolyan dolgozott s jelszava az volt, hogy csak a kutatás által jut el az ember a tudáshoz. Ők csakugyan alapos vizsgálatnak vetették alá az épülő szocializmus országát. Saját kutatásaikkal mellett felhasználták a megjelent irodalmi forrásokat is. Lelkiismeretes, pontos s beható munkájuknak eredménye az a kb. 1200 oldalas mű, (*Soviet Communism: new civilisation?*) mely a közelmúltban jelent meg Londonban.

„Legelső sorban azt emeljük ki, hogy a nyereségvágy, mely Nyugat társadalmi rendjének alapja, teljesen megszűnt a Szovjetunióban. A szovjet közvélemény nemcsak, hogy nem csodálja azokat, akik árut vásárolnak, hogy azután magasabb áron tovább adják, hanem üldözi és közönséges bűnözőkként bünteti őket. A más munkájából értéktöbbletet kifacsaró vállalkozókat nem ünneplik és jutalmazták, hanem a kizsák-

mányolás vétségében marasztalják *el.* Ez az ideológiai változás visszautkröződik az életformák olyan mértékű megváltozásában, melynek jelentőségét nem lehet tulbecsülni..."

Szende László

A KÖNYV ÉS VALUTAHÁBORÚ. Georges Duhamel, a francia akadémia ujdonsült tagja, az irodalom változtató feladatait ridegen tagadó kispolgári humanizmus egyik legismertebb francia képviselője írja a *Marianne* című hetilapban a francia könyvkivitel sorsáról a következő kétségbeesett sorokat:

„Franciaország erkölcsi presztizsét „szellemi kivitelének”: a külföldre szállított műtárgyaknak, színműveknek, tudományos, irodalmi és bölcsészeti könyveknek köszönheti. Nos, ez a szellemi kivitel a közel jövőben teljesen megszűnik. Ami a könyvet illeti, úgy az irodalmi, mint a tudományos könyv helyzete tragikus. A valutaháború, mely oly' nagy károkat okoz az összes iparágaknak, a legjobb uton van ahhoz, hogy teljesen tönkretegy a francia könyvtermelést. Egész sor ország képtelen a francia könyv megvásárlására, mivel nem tud tőkét exportálni kötelezettségei teljesítésére, Németországgal, a könyvek Németországgal, melynek oly' nagy az olvasó közönsége, olyan a pénzügyi viszonyunk, hogy a legtöbb kiadó egyszerűen nem, szállít a németeknek, mert nem akarja tovább is odaveszteni teljes befektetését. Ausztria és Magyarország szinte semmit sem tudnak már vásárolni és fizetni. Más országok viszont, mint Görögország, Románia, Portugália, stb. átutalási nehézségekkel küzdenek. Olaszország olyan gondokkal birkózik, melyek nem igen hagynak időt a szellemi foglalatosságok számára. Délamerika egyáltalán nem vásárol. Belgium, a francia irodalom nagy olvasó tábora kétségbeesetten szenved. Tulzás nélkül mondhatom, hogy a francia könyv, mely tegnap még -nemzeti szellemünk hírnöke volt szerte a világon, rövidesen már nem jut túl határainkon. Nem lehet szótlánul elhaladni e mellett a szerencsétlenség mellett. Kétségkívül borzasztó s hirnevünkre és pénzügyi helyzetünkre nézve egyaránt káros, ha boraink, autóink, fényűzési tárgyaink és gyümölcsseink eladatlanul maradnak. De hogy a francia gondolat sem tud kijutni Franciaországból, ez egyenesen katasztrofális úgy a világ, mint sajátmagunk számára.” (A. B.)

AZ ABESSZIN IRODALOM a feudalizmus megmerevedett és elmaradt társadalmának kifejezője, főképp' népies jellegű. Termékei szájbéli hagyomány formájában jutottak nemzedékről nemzedékre. Mint az a primitív népeknél általában szokásos, az etiopiai irodalma is vallásos elemekkel telített, épületes és tanító irányzatú. Elsősorban biblikus és keresztény legendákból, az ó és új testamentum apokrifáiból, a szentek életének csodálatos eseményeiből s zsoltáros dalokból áll. Szinte minden abesszin irodalmi alkotási teli bibliai célzásokkal, szenvedélyes kitörésekkel s gyakori közöttük az olyan darab, mely alakjainak színesége, kifejezőereje, gyengéd és őszinte hangulata következtében nem nélkülözi a művészi értéket. Az etióp irodalom másik, az előbbivel szinte összeolvadó formája a császári ház dicsőítése. Ilyenek a „királyi krónikák”, melyek végtelen rigmusait rendszerint az udvari irnokok vágy más udvari személyiségek költik. Ezek a krónikák a király családjának salamoni eredetéről énekelnek, felsorolják háborúit, uralkodásának főbb tényeit, birodalmának tartományait, stb. Együttvéte zavaros történelmi dokumentumok, amiket azonban úgy a nép, mint az írástudók komolyan vesznek, hisz mesés multjukat idézik. Ugy az egyházi,